

Brüsszel, 2022.9.7.
COM(2022) 440 final

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A
TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A
RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

Az európai gondozási stratégiáról

{SWD(2022) 440 final}

„Estéknként [a világjárvány idején] az ablakainkból vagy ajtóink előtt együtt tapsoltuk meg azokat, akik a frontvonalban dolgoztak értünk. Mindannyian átéreztük, mennyire függünk az ő munkájuktól. Azokétól, akik alacsonyabb bérért, kevesebb védelem és biztonság mellett odaadóan dolgoznak értünk. A taps talán elhalkult, de érzéseink ereje nem gyengülhet. [...]

Ezért most egy új európai gondozási stratégiát javasolunk, hogy mindenki, legyen férfi vagy nő, a lehető legjobb gondozásban részesülhessen, és megtalálhassa a legmegfelelőbb egyensúlyt a munka és a magánélet között.”¹

Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke

1. BEVEZETÉS

A becslések szerint **minden harmadik** európainak vannak gondozási feladatai, és több mint **9,1 millióan** – többnyire nők – dolgoznak az ápolási-gondozási szektorban.

A gondozás közös ügyünk. Társadalmainkat összetartó és nemzedékeket egymáshoz közelebb hozó szövetet alkot. **Életünk során mi és szeretteink is részesülünk gondozásban, vagy nekünk kell gondoznunk valakit.**

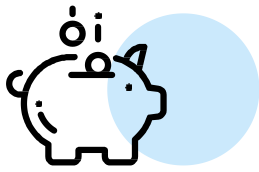
A bölcsődék és az óvodák ideiglenes bezárására és a pandémia idősekre gyakorolt aránytalanul nagy hatására tekintettel **a Covid19-világjárvány** megmutatta, mennyire fontos a megbízható formális gondozási szolgáltatások rendelkezésre állása az ellátás folyamatosságának biztosításához. A már fennálló strukturális hiányosságok felfedésével a világjárvány

rávilágított arra, hogy szükség van az ellátórendszerünk rezilienciájának javítására. A járvány jelentős hatást gyakorolt a mentális egészségügyi problémákra is, és meg kell oldani az ebből eredő gondozási feladatokat is. Mindez különösen a gondozottak és a gondozók jólléte, a nők munkapiaci részvétele, valamint a munka és a magánélet közötti egyensúly megteremtése szempontjából elengedhetetlen.

A magas színvonalú gondozási szolgáltatások nyilvánvaló előnyökkel járnak minden életkorban. A **gyermekek** gondozást igényelnek a kognitív, nyelvi és testi készségeik és kompetenciáik fejlesztése érdekében. A kisgyermekkorai nevelésben való részvétel kedvező hatással van a fejlődésükre, bővíti foglalkoztatási lehetőségeiket későbbi életük során, felkészíti őket a teljes értékű életre és karrierre, és hozzájárul a szegénység és a társadalmi kirekesztődés kockázatának csökkenéséhez. Következésképpen segíti az egyenlőtlenségből és a hátrányos helyzetből való kitörést. A színvonalas kisgyermekkorai nevelés és gondozás elősegíti az egészséges és aktív életmód kialakítását a korai életszakaszban, ami a felnőttkoron át egészen az időskorig érezteti kedvező hatását. A magas színvonalú és megfizethető tartós ápolás-gondozás erősíti az **idősek** önrendelkezését, mivel segít nekik abban, hogy megőrizzék az önállóságukat, és méltósággal éljenek. Ez különösen fontos a **demográfiai változások** kontextusában, amelyek annak tudhatók be, hogy az európaiak hosszabb ideig és egészségesebben élnek, a gondozás iránti kereslet pedig exponenciálisan növekszik. A tevékeny időskorra vonatkozó szakpolitikák, továbbá a korai beavatkozás, az

¹ Az Unió helyzetét értékelő beszéd, 2021. szeptember 15.

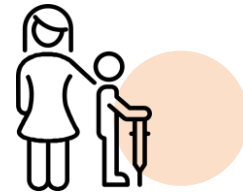
egészségfejlesztés és a betegségmegelőzés révén szintén támogatható a hosszabb, önálló, egészséges és aktív életvitel, és késleltethető a gondozási igények felmerülése.

A tartós ápolási-gondozási igényekkel rendelkező **háztartások egyharmada** azért nem vesz igénybe otthoni ápolási-gondozási szolgáltatásokat, mert számára nem megfizethető.

A szülők 13 %-a annak költsége miatt nem vesz igénybe gyermekgondozást, **11 %** számára pedig közepes vagy nagy nehézséget okoz a megfizetése. A szegénység kockázatának kitett háztartások esetében **28 %, illetve 27 %** ez az arány, tehát több mint a kétszeresét teszi ki.

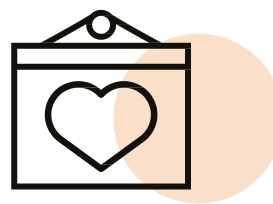

A fogyatékossgal élő gyermekek felét kizárólag a szülei gondozzák.

A magas színvonalú gondozási szolgáltatások nyilvánvaló előnyei ellenére sokaknak még mindig nem megfizethetők, nem állnak rendelkezésre, illetve nem hozzáférhetők. A 3 év alatti gyermekek mintegy egyharmada, a 3 év és a tanköteles kor közötti gyermekeknek pedig a 90 %-a részt vesz kisgyermekkorai nevelésben és gondozásban, de még mindig sok szülő azért nem tudja beírni gyermekét, mert egyszerűen nem állnak rendelkezésre vagy túl költségesek ezek a szolgáltatások. Ehhez hasonlóan a tartós ápolásra-gondozásra szoruló 65 év felettiek közel felének sem teljesül az önmaguk ellátásához vagy a háztartási tevékenységek elvégzéséhez való segítségnyújtás iránti igénye. Sok esetben a gondozási szolgáltatások nem állnak rendelkezésre ott és akkor, ahol és amikor az embereknek szükségük van rájuk, akik emellett hosszú várólistákkal és bonyolult eljárásokkal is szembesülnek. Noha minden eddiginél hosszabb a várható egészséges élettartam, az idősödéssel egyre nagyobb az esélye a gyengeség, a betegség vagy a fogyatékossg kialakulásának, ami miatt tartós ápolás-gondozásra lehet szükség. A gondozási szolgáltatások, a családtámogatás és a személyi segítségnyújtás elégtelensége a fogyatékossgal élők közül sokaknak csorbítja az önálló életvitelhez való jogát, amelyet a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ-egyezmény rögzít.

Nem fizetett ápolási-gondozási feladatok miatt mintegy **7,7 millió nő** nem tud részt venni a munkaerőpiacon, míg a férfiak körében ez csupán 450 000 főt érint. Ennek a jelenségnek is szerepe van a nemek közötti foglalkoztatási különbség (11 százalékpont), a nemek közötti bérkülönbség (13 %) és a nyugdíjak terén a nemek között fennálló egyenlőtlenség (29 %) fennállásában.

Az EU-ban szinte **minden nő (92 %)** rendszeresen, **81 %-uk** pedig napi szinten végez gondozást, míg a férfiak körében **68 %**, illetve **48 %** ez az arány.

A nem megfelelő gondozási szolgáltatások aránytalanul nagy hatást gyakorolnak a nőkre, ugyanis a kiegészítő vagy informális gondozási feladatokat még mindig túlnyomórészt ők látják el, ami befolyásolja a munkájuk és a magánéletük közötti egyensúlyt, és a fizetett munka vállalásával kapcsolatos lehetőségeiket.

Ennek következtében a nők családi szabadság miatti huzamos távollétre, a munkaidejük csökkentésére és a munkaerőpiac idő előtti elhagyására kényszerülnek. Emiatt számos nőnek a férfi társaihoz képest beszűkülnek a karrierlehetőségei, valamint alacsonyabb lesz a bére és a nyugdíja. Mivel az átlagot tekintve a férfiaknál hosszabb ideig élnek, de ritkábban örvendenek jó egészségnek, fokozottan, ráadásul huzamosabb ideig szorulnak tartós ápolásra-gondozásra. Ezt azonban gyakran kevésbé tudják megfizetni az életük során felhalmozódó, nemek közötti bér- és nyugdíj-egyenlőtlenség következtében.

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet becslése szerint a GDP **1,1 %-ának** kisgyermekkorai nevelés és gondozásba, illetve **1,8 %-ának** tartós ápolásba-gondozásba való beruházásával további **26,7 millió** munkahely teremthető Európában **2035-re**.

A jó ágazati munkafeltételek elengedhetetlenek az ápolási-gondozási szektor rezilienssé és vonzóvá tételéhez, valamint a nemek közötti egyenlőség biztosításához. Az ápolást-gondozást végző munkaerő 90 %-át nők teszik ki, akik gyakran rosszul fizetett, bizonytalan állásban dolgoznak. Az ápolási-gondozási munka annak ellenére nem kap kellő megbecsülést, hogy a hozzánk legközelebb állók ellátását biztosítja. Ezenkívül a gondozóknak gyakran nincsenek szakmai előmeneteli lehetőségei, a rendelkezésükre álló képzések pedig nem felelnek meg a továbbképzési igényeiknek. A részmunkaidős munkavégzés ápolási-gondozási szektoron belüli elterjedtsége arra enged következtetni, hogy sok munkavállalónak még alacsonyabb a havi jövedelme. Egyes,

kiszolgáltatókban lévő csoportokba tartozó gondozók, például a házi gondozók vagy a háztartási alkalmazottak esetében akár kizsákmányoló munkafeltételek is előfordulnak.

Az ellátórendszerek elégtelenségének gazdasági ára van, és aláássa a munkahelyteremtés lehetőségét a szektorban. A gondozási szolgáltatásokba való beruházás elősegíti, hogy több nő lépjen a munkaerőpiacra, és növeli az államháztartási bevételeket.

Ez a stratégia ütemtervet határoz meg a gondozók és a gondozottak helyzetének javítására egyaránt. Sürgeti a színvonalas, megfizethető és hozzáférhető gondozási szolgáltatások igénybevételének bővítését és a gondozók munkafeltételeinek, valamint a munkájuk és a magánéletük közötti egyensúlynak a javítását. Elősegíti **a magas színvonalú és megfizethető gondozáshoz való hozzáférés szociális jogok európai pillére szerinti elveinek megvalósítását**, és hozzájárul a 2030-ra kitűzött, foglalkoztatásra és a szegénység csökkentésére vonatkozó, uniós szintű kiemelt célok eléréséhez, amelyeket a 2021. májusi portói csúcstalálkozón az uniós vezetők is üdvözöltek, az Európai Tanács pedig jóváhagyott.

Két, tanácsi ajánlásra irányuló javaslat áll e stratégia középpontjában: az egyik a kisgyermekkorai nevelésre és gondozásra vonatkozó barcelonai célok felülvizsgálatáról, a másik pedig a megfizethető, magas színvonalú tartós ápoláshoz-gondozáshoz való hozzáféréstől szól. Szakpolitikai keretet biztosítanak a nemzeti, regionális és helyi szinten végrehajtandó reformokhoz és beruházásokhoz. Mindkettő a gondozás megfelelőségével, rendelkezésre állásával és színvonalával, valamint a gondozók munkafeltételeivel foglalkozik. Ez a közlemény további, európai szintű támogató intézkedéseket határoz meg, és nemzeti szintű cselekvésre szólít fel².

² A megfizethető és magas színvonalú tartós ápolás-gondozáshoz való hozzáféréstől szóló tanácsi ajánlásra irányuló bizottsági javaslatot kísérő bizottsági szolgálati munkadokumentum (SWD(2022) 441) ismerteti az

A stratégia a különféle érdekelt felek által uniós és nemzeti szinten megfogalmazott kéréseknek tesz eleget. Az Európai Parlament³, a Tanács, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság, a Régiók Bizottsága, a szociális partnerek és a civil társadalom egyaránt az uniós fellépés fokozását kérte e területen⁴. A stratégia az elmúlt időszakban a barcelonai célok terén szerzett tapasztalatokra épül, különös figyelmet fordítva arra, hogy több tagállam nem tett előrelépést a cél elérése felé. Emellett választ ad az Európa jövőjéről szóló konferencia a demográfiai átmenetre vonatkozó javaslatára⁵ is, amely felhív egyrészt a gondozottak és a gondozók igényeinek egyaránt megfelelő, színvonalas, megfizethető és hozzáférhető tartós ápolás-gondozás elérhetővé tételére, másrészt a színvonalas, megfizethető és hozzáférhető gyermekgondozás egész Unión belüli biztosítására, hogy az anyák és az apák nyugodtan összegegyeztethessék a munkájukat és a családi életüket.

2. A GONDOZÁSI SZOLGÁLTATÁSOK FEJLESZTÉSE

Átlagosan az otthon élő 65 év felettiak **26,6 %-a** és a 75 év felettiak **39,4 %-a** szorul tartós ápolásra-gondozásra.

A potenciálisan tartós ápolás-gondozásra szoruló teljes száma az Európai Unió egész területén **30,8 millió fő**, és várhatóan több mint 7 millió fővel **38,1 millió főre** növekszik **2050-re**.

A jelenlegi és jövőbeli gondozási igények kielégítése érdekében bővíteni kell a gondozási szolgáltatásokat. A gondozási szolgáltatások rendelkezésre állásának fokozásával egyidejűleg javítani kell e szolgáltatások színvonalát, megfizethetőségét és hozzáférhetőségét.

A **színvonal** nemcsak az infrastruktúra és a szolgáltatások terén, de a gondozók és a gondozottak közötti érintkezések és emberi kapcsolatok szempontjából is lényeges tényező.

A kisgyermekkorú nevelési és gondozási szolgáltatásoknak magas színvonalat kell képviselniük, befogadónak kell lenniük, és nem lehetnek szegregáltak, hogy minden gyermek maradéktalanul élvezhesse az előnyeiket. Ezenkívül a színvonal döntő fontosságú a szülők e szolgáltatásokba vetett bizalmának növeléséhez, és annak eléréséhez, hogy e szolgáltatások előmozdítsák a gyermekek egészséges érzelmi és tanulmányi fejlődését.

Színvonalas tartós ápolással-gondozással támogatható a gondozottak jóléte, méltósága és alapvető jogai, többek között az elszigetelődés, a magány, valamint az ebből eredő testi és lelki hatások megelőzése és enyhítése révén. E célok elérése érdekében szigorú minőségi előírásokra van szükség. Ezeknek az előírásoknak egyformán vonatkoznuk kell a gondozási köz- és magánszolgáltatókra, és szilárd minőségbiztosítási és jogérvényesítési mechanizmusokon,

ágazatban jelentkező legfontosabb kihívásokat alátámasztó tényeket, és a különböző uniós tagállamokban végrehajtott intézkedésekből merített konkrét példákkal szolgál arra, hogyan kezelhetők ezek a kihívások.

³ Az Európai Parlament 2022. július 5-i állásfoglalása a gondozással kapcsolatos közös európai fellépés felé történő elmozdulásról (2021/2253(INI)).

⁴ Bizottsági szolgálati munkadokumentum, SWD(2022) 440.

⁵ Konferencia Európa jövőjéről – Jelentés a konferencia végeredményéről, 2022. május, 15. javaslat.

ellenőrzési módszereken és átfogó minőségi keretrendszeren kell alapulnia, ezek azonban gyakran hiányoznak. Az innovatív gondozási környezetek, például a közös lakóhelyek, ahol a tartós ápolásra-gondozásra szorulóknak közösen részesülnek otthoni támogatási és ápolási-gondozási szolgáltatásokban, valamint az igényekhez igazított lakóhelyek vagy a többgenerációs lakhatási lehetőségek erősíthetik a nemzedékek közötti kapcsolatokat és szolidaritást, egyúttal támogathatják az önálló életvitelt, ami kedvező hatást gyakorol a gondozásra szorulóknak jóllétére és a társadalmi kohézióra. Az éghajlatváltozás figyelembevételével kialakított gondozási környezetek a kedvezőtlen időjárási viszonyokkal, például a hőhullámokkal szemben is védelmet nyújthatnak a kiszolgáltatott helyzetben lévőknek, például az időseknek.

A gondozási szolgáltatások megfizethetőbbé tételével méltányosabbá válik a gondozáshoz való hozzáférés. A magas költségek képezik az egyik legjelentősebb akadályát annak, hogy a szülők beírassák gyermeküket kisgyermekkorú nevelésbe és gondozásba. A megfizethetőség hiánya a tartós ápolás-gondozás terén is kihívást jelent, mivel a tartós ápolás-gondozás szociális védelmi lefedettsége hiányos, és általában korlátozott, emiatt pedig sokak számára megfizethetetlen. A tartós ápolási-gondozási igényekkel rendelkező háztartások közel egyharmada azért nem vesz igénybe otthoni ápolási-gondozási szolgáltatásokat, mert számára nem megfizethető, a tartós ápolásra-gondozásra szorulóknak és családjaik közül pedig sokan néznek jelentős közvetlen kiadások elé. Ennek következtében sokak esetében áll fenn a kockázata annak, hogy jövedelmi szegénységbe és nehéz anyagi helyzetbe kerülnek, ha tartós ápolásra-gondozásra szorulnak.

A gondozási szolgáltatások hozzáférhetővé tételéhez lehetővé kell tenni a gondozásra szorulóknak (és családjuk) számára a rendelkezésre álló szolgáltatások tényleges igénybevételét, és biztosítani kell az ehhez szükséges eszközöket. Előfordulhat, hogy ennek érdekében a fogyatékossgal élő gondozottak és gondozók igényeihez kell igazítani az intézmények megközelítését. A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló, a 2021–2030-as időszakra vonatkozó stratégia keretében végrehajtandó intézkedések hozzájárulnak majd a gondozás színvonalának és hozzáférhetőségének javításához, valamint az önálló életvitel és a közösségbe való beilleszkedés előmozdításához. Ezenkívül a szolgáltatások hozzáférhetővé tétele szükségessé teheti a nem szokványos időben történő gondozást a különböző munkarendben, például több műszakban vagy éjszaka dolgozó munkavállalók esetében. A gondozási szolgáltatásokhoz való hozzáférés szempontjából szintén nagyon fontos tényező, hogy a gondozási intézmények elfogadható távolságon belül helyezkedjenek el, és rövid ingázással elérhetőek legyenek. Ha a munkahelyen vagy annak közelében rendelkezésre állnak ilyen intézmények, akkor csökkenhetnek a szülőket terhelő logisztikai nehézségek, különösen a személyes jelenlétet igénylő állások esetében. Végezetül a nehézkes beiratkozási adminisztrációs folyamatok, köztük az online beiratkozási eljárások nem akadályozhatják a szülőket a gyermekük kisgyermekkorú nevelésbe és gondozásba való beiratkozásában, különös tekintettel a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett családokra. Ehhez hasonlóan előfordulhat, hogy a túlzottan bonyolult ellátásigénylési eljárás aránytalanul időigényes és megerőltető a gondozásra szorulóknak számára.

Az alacsony népsűrűségű vidéki és távoli területeket és térségeket különösen súlyosan érintik a gondozási szolgáltatások hiánya vagy korlátozott rendelkezésre állása a kisgyermekkorú nevelés és gondozás, valamint a tartós ápolás-gondozás terén egyaránt, ami a nagy távolságoknak vagy a tömegközlekedési lehetőségek korlátozottságának tudható be. A tartós ápolási-gondozási lehetőségek hozzáférhetősége és köre nem kielégítő, ami a méltányosság szempontjából aggályokat vet fel. Ami a gondozási lehetőségeket illeti, hagyományosan informális gondozás (amelyet rendszerint családtagok vagy barátok, túlnyomórészt nők nyújtanak) és bentlakásos intézmények közül lehet választani. Más

lehetőségek, például az otthoni ápolás-gondozás és a közösségi gondozás is elterjedőben van az Európai Unión belül, noha nem egyenletesen.

2.1. KISGYERMEKKORI NEVELÉS ÉS GONDOZÁS

A szociális jogok európai pillérének 11. alapelve elismeri a gyermekek megfizethető, magas színvonalú kisgyermekkori neveléshez és gondozáshoz való jogát. A magas színvonalú kisgyermekkori nevelési és gondozási rendszerekről szóló tanácsi ajánlás⁶ támogatja a kisgyermekkori nevelés és gondozás hozzáférhetőségének és színvonalának javítására irányuló tagállami erőfeszítéseket, és minőségi keretrendszer elfogadására ösztönzi a tagállamokat. Az EU gyermekjogi stratégiája⁷ és az európai gyermekgarancia⁸ új, átfogó uniós szakpolitikai keretet képez, amelynek célja az összes gyermek jogainak védelme, valamint az alapvető szolgáltatások hozzáférhetővé tétele a kiszolgáltatott helyzetben lévő vagy hátrányos helyzetű gyermekek számára. Különösen az európai gyermekgarancia hivatott biztosítani, hogy az Európában a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett összes gyermek ingyenesen és ténylegesen részesülhessen magas színvonalú kisgyermekkori nevelésben és gondozásban. Előírja a tagállamoknak, hogy készítsenek nemzeti cselekvési tervet e célok gyakorlatba való átültetéséhez.

Az Európai Unió az európai szemeszter részeként figyelemmel kíséri a kisgyermekkori nevelés és gondozás terén elért haladást, a gyermekgondozás és a nők munkaerőpiaci részvétele közötti kapcsolat alakulását, valamint a társadalmi befogadással kapcsolatos előrelépést, különösen a hátrányos helyzetű gyermekek esetében. A tagállami reformokat és beruházásokat uniós forrásokból támogatja.

Az Európai Tanács 2002-ben meghatározta a barcelonai célokat⁹, amelyek arra irányulnak, hogy a gyermekgondozási szolgáltatások bővítése révén megszűnjenek a nők munkaerőpiacra lépése ellen ható tényezők. Az elmúlt húsz évben jelentős előrelépés történt, és az uniós átlagot tekintve sikerült elérni az eredetileg kitűzött célokat. A tagállamok között azonban továbbra is számottevő különbségek vannak, mivel számos tagállam nem érte el a célokat, különösen a legfiatalabb korcsoportba tartozó, illetve a hátrányos helyzetű gyermekek esetében. **A Bizottság ezért a barcelonai célok felülvizsgálatát javasolja új, ambiciózus, mégis reális célok meghatározása és az Unión belüli felfelé irányuló konvergencia ösztönzése érdekében, ezzel biztosítva, hogy minden tagállamban és régióban érdemi haladás menjen végbe.**

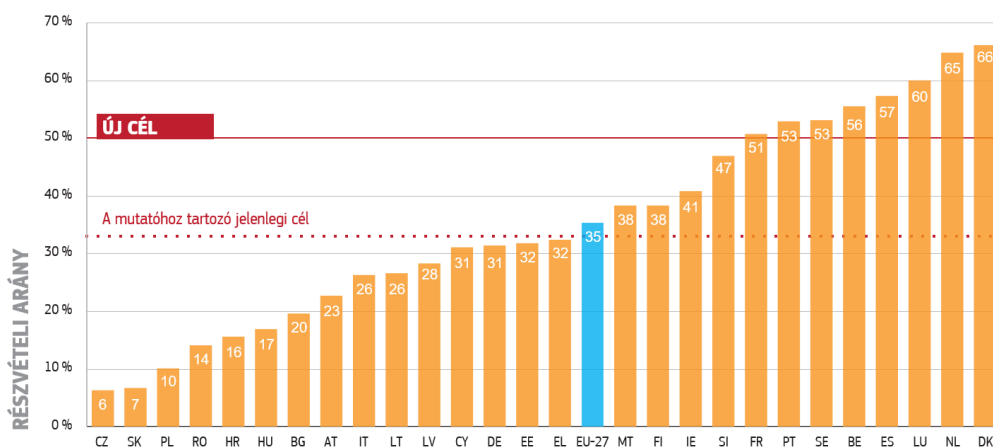
⁶ A Tanács ajánlása (2019. május 22.) (HL C 189., 2019.6.5., 4. o.).

⁷ COM(2021)142 final.

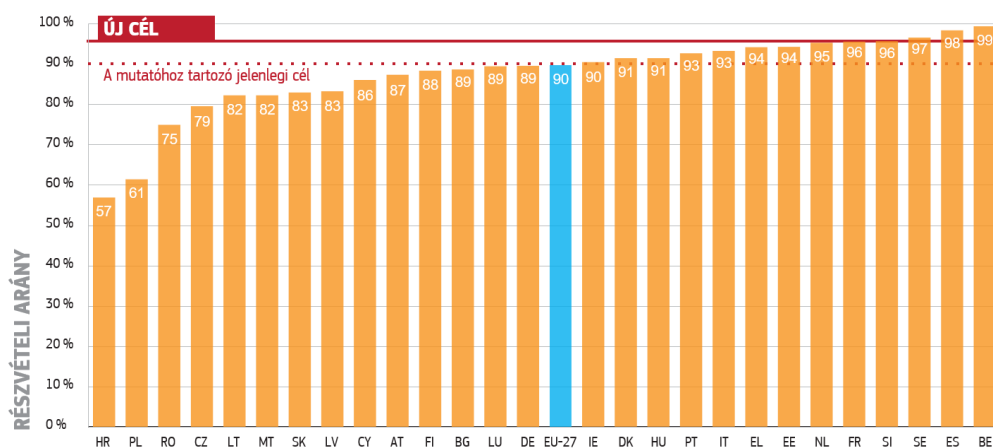
⁸ A Tanács ajánlása (2021. június 14.) (HL C 223., 2021.6.22., 14. o.).

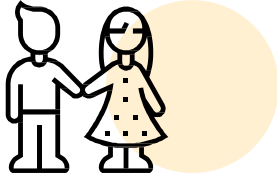
⁹ Az Európai Tanács 2002. március 15–16-i barcelonai ülése, (2002), SN 100/1/02 REV 1

1. ábra: A kisgyermekkori nevelésben és gondozásban való részvétel aránya a 3 év alatti gyermekek körében (jelenlegi cél: 33 %; 2019. évi EU-SILC-adatok)

2. ábra: A kisgyermekkori nevelésben és gondozásban való részvétel aránya a 3 év feletti gyermekek körében (jelenlegi cél: 90 %; 2019. évi EU-SILC-adatok)

Felülvizsgált barcelonai célok: a három év alatti gyermekek legalább **50 %-a**, a 3 év és a tanköteles kor közötti gyermekeknek pedig legalább **96 %-a** vegyen részt kisgyermekkorai nevelésben és gondozásban.

A kisgyermekkorai nevelésben és gondozásban részt vevő 3 év alatti gyermekek arányának 50 %-ra növelése révén jóval több nő tudna munkát vállalni (**2–32 %-a** attól függően, hogy az adott ország milyen közel van az **50 %-os** cél eléréséhez, milyen a munkaerő-kereslet és hogyan alakul a nők foglalkoztatási rátája).

A barcelonai célok felülvizsgálatára irányuló javaslat a következő új dimenziókat vezeti be: **1.** a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek részvétele, valamint **2.** a kisgyermekkorai nevelésben és gondozásban való részvételre való időráfordítás (tehát a részvétel heti óraszám).

Ezek az új szempontok kiemelten fontosak **a kiszolgáltatott helyzetben lévő** vagy hátrányos helyzetű gyermekek és családjaik esetében. E körbe tartoznak különösen a fogyatékossgal élő gyermekek, a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek, a hajléktalan családban élő gyermekek, a roma gyermekek¹⁰, valamint a kisebbségi csoportokhoz tartozó gyermekek, a migráns háttérű gyermekek, a menekült gyermekek és a fegyveres konfliktus elől menekülő gyermekek. A kisgyermekkorai nevelésben és gondozásban való részvétel ösztönzése a gyermekek mindenek felett álló érdekét szolgálja a későbbi életük során elért eredményeik, a társadalmi befogadás előmozdítása és a hátrányos helyzetből való kitörés szempontjából. Ugyanakkor az alacsony jövedelmű háztartásban élő anyák jelentősebb akadályokkal szembesülhetnek az elhelyezkedés során, ha szakmai készségeik vagy tapasztalataik alacsony szintűek vagy elavultak. Emellett olyan tényezők is eltántoríthatják őket az (újbóli) munkába állástól, mint a viszonylag magas gyermekgondozási költségek, valamint az adó- és szociális ellátórendszerek munkavállalás ellen ható tényezői. Az alacsony jövedelmű háztartásban élő gyermekek kisgyermekkorai nevelésben és gondozásban való nagyobb arányú részvételének ösztönzése tehát szintén kedvező hatást gyakorolhat az anyjuk munkába való visszatérésére.

A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett 0 és 2 év közötti gyermekek 27 %-a vett részt kisgyermekkorai nevelésben és gondozásban 2019-ben az EU-ban. Ez az arány **jóval alacsonyabb a teljes átlagnál, amely 35 %**. A tagállamokon belül is vannak egyenlőtlenségek, mivel jelentős különbségek vannak a szolgáltatások rendelkezésre állásában a vidéki vagy távoli területek és a városok között.

A kisgyermekkorai nevelést és gondozást **elegendő óraszám**ban kell nyújtani ahhoz, hogy a szülők – kiváltképpen az anyák – érdemben végezhesenek fizetett munkát. A kisgyermekkorai nevelés és gondozás csekély időráfordítás esetén nem járul hozzá az erős munkaerőpiaci kötődés kialakulásához. A kisgyermekkorai nevelési és gondozási szolgáltatások nyújtása terén a tagállamokban elért haladás értékeléséhez ezért az általános részvételt és a gyermekgondozási óraszámot egyaránt figyelembe kell venni, mivel ezek a tényezők különböző szempontokra világítanak rá.

A kisgyermekkorai nevelés és gondozás megfelelő biztosításának egyik módja a hozzá fűződő jogosultság jogszabályban való rögzítése, ezáltal ugyanis a hatóságok helyet garantálnak

¹⁰ 2020. október 7., COM(2020) 620 final (HL C 93., 2021.3.19., 1. o.).

minden olyan gyermek számára, akinek a szülei erre igényt tartanak. A legtöbb tagállamban létezik ilyen jogszabályi jogosultság, de a jogosultságot keletkeztető életkor nagymértékben eltér. Ideális esetben nem lehet szünet a megfelelően fizetett családi szabadság vége és a kisgyermekkori nevelési és gondozási helyre való jogszabályi jogosultság kezdete között.

A gyermekgondozási feladatok nem zárulnak le az általános iskola megkezdésével. Ha a szülők munkaidő-beosztása nem egyeztethető össze az iskolaidővel, akkor a megfizethető és színvonalas iskolán kívüli gondozás fontos szerepet játszik a gyermekek életében. Ide sorolhatók más támogatási szolgáltatások, például segítségnyújtás a házi feladat elkészítéséhez, különösen a hátrányos helyzetű gyermekek számára. Ezenkívül a gyermekeknek olyan környezetben kell felnőniük, játszaniuk és szocializálódniuk, amely minden tekintetben egészséges életmód kialakítását mozdítja elő.

A Bizottság e stratégia mellett a barcelonai célok felülvizsgálatáról szóló tanácsi ajánlásra irányuló javaslatot is előterjeszt, amelyben felkéri a tagállamokat, hogy:

- 2030-ig érvényesüljenek a kisgyermekkori nevelésre és gondozásra vonatkozó felülvizsgált célok: a három év alatti gyermekek legalább 50 %-a, a 3 év és a tanköteles kor közötti gyermekeknek pedig legalább 96 %-a vegyen részt a kisgyermekkori nevelésben és gondozásban, az utóbbiak esetében az európai oktatási térség céljával összhangban,*
- a kisgyermekkori nevelést és gondozást nyújtsák elegendő óraszámokban ahhoz, hogy a szülők érdemben végezhessek fizetett munkát,*
- szüntessék meg a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek és a teljes gyermekkorú népesség között a kisgyermekkori nevelésben és gondozásban való részvételben fennálló különbséget,*
- hozzanak intézkedéseket a minden gyermek számára befogadó kisgyermekkori nevelés és gondozás színvonalasabbá, hozzáférhetőbbé és megfizethetőbbé tétele érdekében, valamint vezessék be a kisgyermekkori nevelésre és gondozásra való jogszabályi jogosultságot, figyelembe véve a megfelelően fizetett családi szabadság rendelkezésre állását és időtartamát,*
- javítsák a kisgyermekkori nevelésben és gondozásban dolgozók munkafeltételeit, egyúttal a szülők munkája és magánélete közötti egyensúly javítása és a nemek között a gondozás terén fennálló egyenlőtlenség megszüntetése érdekében is hozzanak intézkedéseket.*

A Bizottság:

- továbbra is erőteljesen támogatja a kisgyermekkori nevelés és gondozás területét érintő reformok kidolgozására és végrehajtására irányuló egyedi tagállami erőfeszítéseket az európai oktatási térség stratégiai keretrendszere és a technikai támogatási eszköz révén, többek között a kisgyermekkori nevelés és gondozás hozzáférhetőségének, megfizethetőségének, színvonalának és inkluzivitásának, valamint megbízható nyomonkövetési és értékelési rendszerek kialakításának biztosítása érdekében. Az európai szemeszter keretében változatlanul figyelemmel kíséri és iránymutatással segíti a tagállamok fellépését ezen a területen célzott elemzés és támogatás útján, valamint a bevált módszerek cseréjének, az egymástól való tanulásnak és a technikai kapacitásépítési tevékenységek végrehajtásának előmozdítása és megkönnyítése révén.*

2.2. TARTÓS ÁPOLÁS-GONDOZÁS

Több uniós szintű eszköz és kezdeményezés fekteti le a tartós ápolás-gondozás Unió belüli közös stratégiai jövőképek alapjait. Az Európai Unió Alapjogi Chartája elismeri az idősök jogát a méltó és önálló élethez, valamint a társadalmi és kulturális életben való részvételhez. Rögzíti a fogyatékkal élő személyek jogát az önállóságuk, társadalmi és foglalkozási beilleszkedésük, valamint a közösség életében való részvételük biztosítását célzó intézkedésekre. A szociális jogok európai pillérének 18. alapelve megfogalmazza a színvonalas és megfizethető tartós ápolási-gondozási szolgáltatásokhoz, különös az otthoni ápolási-gondozási és a közösségi gondozási szolgáltatásokhoz való hozzáférés jogát. A Bizottság közös elemző munka, a bevált módszerek cseréje és az egymástól való tanulás révén nyújt segítséget a tagállamoknak a tartós gondozás terén jelentkező kihívások leküzdésében. Figyelemmel kíséri a szakpolitikai fejleményeket az európai szemeszter keretében, és uniós finanszírozás útján támogatja a reformokat és a beruházásokat.

Azonban célirányosabb uniós fellépésre van szükség a szakpolitikai reformtörekvések ösztönzéséhez. A tartós ápolási-gondozási szolgáltatások gyakran nem felelnek meg az igényeknek, nem megfizethetők, és nem magas színvonalúak. Emellett még mindig jelentős nehézségek állnak fenn az egyenlőség, a választási szabadság, az önálló életvitelhez való jog, valamint a tartós ápolásra-gondozásra szorulóknak bármilyen formában történő szegregálására vonatkozó tilalom elvének érvényre juttatása terén. Az ápolási-gondozási szektorban kedvezőtlenek a munkafeltételek és alacsonyak a bérek, ami részben magyarázza a szektoron belüli munkaerőhiányt. E strukturális hiányosságok orvoslásának elősegítése érdekében a Bizottság tanácsi ajánlásra tesz javaslatot, amely átfogó szakpolitikai keretet ad a tartós ápolással-gondozással kapcsolatos beruházások és reformok és több további támogatási intézkedés irányának meghatározásához.

A Bizottság e stratégia mellett a tartós ápolásról-gondozásról szóló tanácsi ajánlásra irányuló javaslatot is előterjeszt, amelyben felkéri a tagállamokat, hogy hozzanak intézkedéseket a tartós ápolással-gondozással kapcsolatos közös kihívások kezelése érdekében. Az ajánlásra irányuló javaslat különösen:

- ösztönzi a tagállamokat, hogy erősítsék a tartós ápolás-gondozás szociális védelmét, és javítsák a tartós ápolási-gondozási szolgáltatások megfelelőségét, rendelkezésre állását és hozzáférhetőségét,*
- a szociális védelemmel foglalkozó bizottság e területen folytatott munkájára építve minőségi alapelveket és minőségbiztosítási iránymutatást fogalmaz meg,*
- felhív az ápolási-gondozási szektoron belüli munkafeltételek, valamint továbbképzési és átképzési lehetőségek javítását célzó intézkedések végrehajtására, egyúttal kiemeli a házi gondozók erőfeszítéseit és támogatásának szükségességét,*
- több alapelvet is megfogalmaz a megbízható szakpolitikai irányításra és a fenntartható finanszírozásra vonatkozóan.*

Stratégiai és integrált megközelítésre van szükség az ápolás-gondozás terén. Gyakran hiányoznak a személyközpontú és az önálló életvitelt támogató megközelítések, és tovább súlyosbítja a helyzetet, hogy a tartós ápolás-gondozás és az egészségügyi ellátás, illetve az informális gondozás, az otthoni ápolás-gondozás, a közösségi gondozás és a bentlakásos

gondozás nem megfelelően integrált. A személyközpontúság magában foglalja a szolgáltatások személyes igények szerinti megválasztásának lehetőségét, valamint az intézményi gondozásról az otthoni ápolásra-gondozásra és közösségi szolgáltatásokra való áttérés előmozdítását. Az egészségügyi ellátásba megfelelően integrált, illetve többek között a palliatív ellátásban részesülők számára is jó ellátási megoldásokat kínáló tartós ápolási-gondozási szolgáltatások jobb életminőséget és egészségügyi eredményeket teremtenek, növelhetik a költséghatékonyságot, és hozzájárulhatnak a kórházakra és egyéb egészségügyi intézményekre nehezedő teher csökkentéséhez. A tagállamok célzott szakértői segítségnyújtással a tartós ápolási-gondozási és az egészségügyi ellátórendszerek szempontjából egyaránt előnyös integrált ellátási megközelítéseket alakíthatnak ki és vezethetnek be.

A magánotthonokban egészségügyi felügyeletre szolgáló IKT-megoldások globális piaca a 2016. évi előrejelzések szerint mintegy 11 milliárd EUR-ról közel 32 milliárd EUR-ra nőtt 2021-re, az időseket segítő robotok és egyéb készülékek európai piacának értéke pedig a becslések szerint 13 millió EUR volt 2016-ban, egyértelmű további növekedési kilátásokkal.

A digitális átállás szintén több lehetőséget kínál. Noha nem lehet és nem is szabad technológiai eszközökkel felváltani az ápolási-gondozási munka lényegét adó emberi érintkezést, innovatív digitális megoldásokkal, például infokommunikációs technológiákkal, támogató-segítő technológiákkal, távgondozással, távegészségügyi ellátással, mesterséges intelligenciával és robotikával javítható a magas színvonalú gondozási szolgáltatásokhoz való hozzáférés, és elősegíthető az önálló életvitel. A szektoron belüli munkatermelékenység fokozására is lehetőséget kínálnak a gondozók bizonyos munkai igényes vagy veszélyes feladatainak átvételével, az ügyvitel, valamint a munkahelyi egészségvédelem és biztonság javításával, a gondozottak távfelügyeletének elősegítésével, valamint a gondozók képzésének és felvételének

megkönnyítésével. Az e technológiákra fordított beruházásokkal egyidejűleg a digitális készségek fejlesztésébe is be kell ruházni, gondoskodni kell az akadálymentességről a fogyatékossgal élő személyek számára, és fokozni kell a hálózati összekapcsoltságot a vidéki és távoli területeken.

A Bizottság sokféle kutatási és fejlesztési tevékenységet támogat az aktív és egészséges életvitelt szolgáló digitális eszközök, valamint az integrált és személyközpontú ellátás terén. Az európai szakpolitikák előmozdítják a digitális átalakulást, ezen belül a közszolgáltatások digitális transzformációját az európai digitális évtized keretében, valamint befogadó jellegű és akadálymentes digitális közszolgáltatások biztosítását a fogyatékossgal élő személyek számára. Az európai egészségügyi adattér létrehozására irányuló javaslat¹¹ célja lehetővé tenni az egyének számára, hogy a jobb egészségügyi ellátás érdekében megosszák saját egészségügyi adataikat az általuk választott egészségügyi szolgáltatókkal. Noha számos sikeres módszer létezik, és egyre fokozódik az innováció ebben a szektorban, a bevált módszerek átadását támogató keretre van szükség a léptékváltáshoz az innovatív technológiák és digitális megoldások gondozásban való használata terén.

A szakpolitikai reformok nemzetközi együttműködés útján is támogathatók. A Covid19-világjárvány és a demográfiai kihívások miatt a világpolitikában is előtérbe került a tartós ápolás-gondozás. A nemzetközi szinten rendelkezésre álló szakértelem hasznosításával uniós szinten is erősíthető a szakpolitikák tényeken alapuló kidolgozása. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) a 2021. évi „Global Call to Action for a human-centred recovery from the COVID-19 crisis that is inclusive, sustainable and resilient” (Nemzetközi cselekvési felhívás a Covid19-válság utáni inkluzív, fenntartható, reziliens és emberközpontú helyreállításért) című

¹¹ COM(2022) 197 final.

dokumentumában hangsúlyozta, hogy az ápolási-gondozási ágazatban jelentős lehetőségek rejlenek a tisztességes munkavégzésre. Kiemelte továbbá, hogy beruházásra van szükség az ápolási-gondozási szektorban, kezelni kell az erőforráshiány problémáját, és javítani kell a munkafeltételeket. Az ILO gondozók, köztük háztartási alkalmazottak és a házi gondozók szociális védelmével és munkafeltételeivel kapcsolatos munkája megfelelő alapot szolgáltat a szektorban világszerte jelentkező kihívások és a vonatkozó nemzetközi normák elemzéséhez. Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) által az egészségben való megöregedés ENSZ-évtizede keretében bevezetett intézkedésekben is központi jelentősége van az integrált ellátásnak és a tartós ápolásnak-gondozásnak. A tagállamok közötti szoros egyeztetés révén fokozható e kezdeményezések hatása, az EU pedig nagyobb szerephez juttatható a világszintű demográfiai kihívások kezelésében. A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) által a Bizottság támogatásával a szociális védelem eredményességének felmérése céljából végzett elemző munka szintén iránymutatást adhat a tartós ápolás-gondozás szociális védelmének erősítésére irányuló, megalapozott szakpolitikai döntéshozatalhoz.

A Bizottság:

– közvetlen technikai támogatást nyújt a tagállamoknak a technikai támogatási eszközökből „**A személyközpontú integrált ellátás felé**” című új kiemelt projekt keretében. E támogatás reformok előmozdítására irányul a megfizethető, magas színvonalú tartós ápoláshoz-gondozáshoz való hozzáférésről szóló tanácsi ajánlásra irányuló javaslattal összhangban. A kiemelt projekt keretében a tagállamok kérésre segítséget kapnak az egészségügyi ellátás, a szociális gondozás és a tartós ápolás-gondozás fokozott összehangolását és a különböző ellátási szintek szorosabb integrációját fokozását célzó reformok kidolgozásához és végrehajtásához, ezzel személyközpontúvá téve a szolgáltatásokat, hogy minden életszakaszban könnyebben hozzáférhető és színvonalasabb legyen az ellátás,

– a **Horizont Európa keretében létrehozandó, egészségügyi és ellátórendszerek átalakításával foglalkozó partnerség** révén finanszírozza az egészségügyi ellátásban és a gondozásban alkalmazható innovatív technológiákkal, illetve digitális megoldásokkal kapcsolatos tudásközpont létrehozását. A tudásközpont támogatja majd a bevált módszerek értékelését és átadhatóságát, valamint közösségépítő és egyeztető fórumként működik. Ennek kiegészítéseképpen finanszírozás áll majd rendelkezésre a személyközpontú ellátással kapcsolatos kutatásnak és innovációnak, valamint a digitális megoldások elterjedésének támogatására a Horizont Európa és a Digitális Európa program keretében,

– **stratégiai partnerségre lép a WHO-val**, hogy országspecifikus támogatást nyújtson a magas színvonalú tartós ápolás-gondozás – többek között integrált ellátási szolgáltatások révén történő – biztosítására irányuló szakpolitikai intézkedések kidolgozásához és végrehajtásához. Ezeket az intézkedéseket nyílt hozzáférésű tudástár létrehozása és az érdekelt felek közötti interdiszciplináris egyeztetés egészíti majd ki.

A Bizottság felkéri:

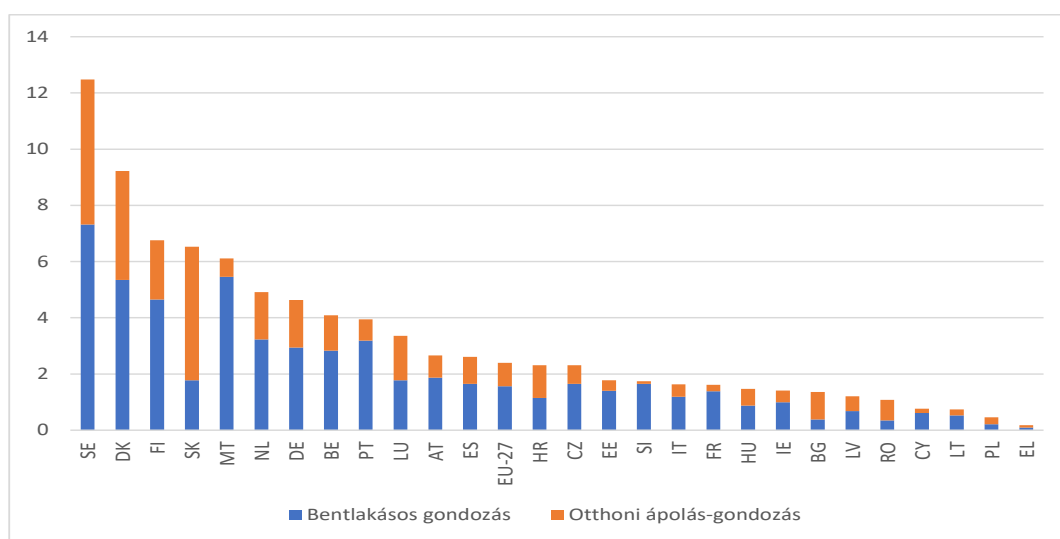
– a tagállamokat, a szociális partnereket és civil társadalmat, hogy **aknázzák ki a digitális megoldások kínálta lehetőségeket, és mozdítsák elő e megoldások általános alkalmazását a gondozási politikák és a kapcsolódó finanszírozás kidolgozása, végrehajtása és nyomon követése során.**

3. AZ ÁPOLÁSI-GONDOZÁSI SZEKTOR REZILIENSEBBÉ ÉS NEMI SZEMPONTBÓL KIEGYENSÚLYOZOTTABBÁ TÉTELE

3.1. A MUNKAFELTÉTELEK JAVÍTÁSA AZ ÁPOLÁSI-GONDOZÁSI SZEKTORBAN

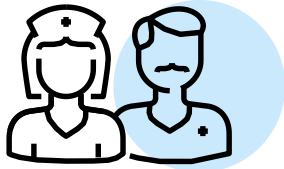
Az ápolási-gondozási szektor komoly lehetőséget kínál új munkahelyek teremtésére, ami főként a népesség elöregedésére vezethető vissza. 2050-ig több mint 1,6 millió fővel kellene bővíteni a tartós ápolást-gondozást végzők létszámát a tartós ápolás-gondozás lefedettségének szinten tartásához. A gondozás iránti növekvő keresletre válaszul a szektornak nemcsak meg kellene tartania az állományt, de további, megfelelő készségekkel rendelkező munkavállalókat kellene vonzania.

3. ábra: A tartós ápolást-gondozást végzők száz, 65 év feletti személyre jutó száma (teljes munkaidős egyenértékben kifejezve), 2019

Forrás: EU Labour Force Survey, 2019, in: Barlund, M., et al., 2021.

Azonban az **Unión belüli munkaerőhiány** egyre nyilvánvalóbbá válik, ami a munkaerőpiac világvárvány utáni fellendülése során is megmutatkozik. Olyan strukturális kihívásokat tükröz, mint az elöregedés, a digitális kettős átállás és az éghajlati válság elleni küzdelem, a bizonyos ágazatokat és foglalkozásokat érintő rossz munkafeltételek, valamint a szakemberhiány. Az ápolási-gondozási szektort különösen súlyosan érinti a gyakran nehéz munkafeltételek és alacsony bérek miatti munkaerőhiány.

A **diplomás ápoló**, az ápoló és az otthoni személygondozó 2021-ben azon 19 foglalkozás között volt, ahol **nagymértékű munkaerőhiány** volt több tagállamban.

Már számos tagállam küzd munkaerőhiánnyal a szektorban: több mint minden hatodik álláshirdetés tartós ápoláshoz-gondozáshoz kapcsolódik.

Mivel az ápolási-gondozási szektor a nemi szempontból leginkább szegregált ágazatok közé tartozik, sokszínűbb munkaerő bevonásával, főként több férfi felvételével csökkenthető lenne a munkaerőpiaci szegregáció, és leküzdhetőek lennének a nemi sztereotípiák minden ellátási szinten. A munkahelyteremtési potenciál ugyan nagyobb a vidéki területeken, ahol az átlagot tekintve idősebb a népesség, de itt a munkaerőhiány is markánsabb, mivel lecsökkent a munkaképes korú népesség, és különösen a nők körében jellemző az elköltözés¹².

A jobb munkafeltételek és bérek szorosabb szociális párbeszéddel, valamint hangsúlyosabb oktatással és képzéssel párosulva vonzóbbá tehetik a gondozói álláshelyeket. A tartós ápolás-gondozás, valamint a kisgyermekkorú nevelés és gondozás területén dolgozóknak lehetőséget kell biztosítani arra, hogy eredményesen gyakorolják szociális és munkavállalói jogaikat, függetlenül a munkaviszonyuk jellegétől, illetve attól, hogy alkalmazottak vagy önfoglalkoztatók-e, ideértve a digitális munkaplatformokon dolgozókat is. Ha átképzés és továbbképzés révén biztosítottak a gondozók szakmai előmeneteli lehetőségei, erősödhet a szektor váratlan sokkhatásokkal – például a Covid19-világvárvánnyal – szembeni ellenálló képessége, a munkavállalók pedig előreléphetnek a karrierjükben. A jobb munkafeltételek több munkavállaló, köztük férfiak érdeklődését is felkeltik a foglalkozás iránt, ezáltal javul a nemek egyensúlya a szektorban.

A gondozók nélkülözhetetlen szerepet töltenek be a társadalom ápolási-gondozási igényeinek kielégítésében, munkájuk azonban nem kap kellő megbecsülést. A Covid19-világvárvány megmutatta, mekkora eltérés van a díjazásuk mértéke és az ápolási-gondozási munka alapvető értéke között. Az alacsony díjazás olyan nemi sztereotípiákkal is összefügghet, amelyek szerint a nőkben természetüknél fogva megvannak az ápoláshoz-gondozáshoz szükséges humán készségek, így a kommunikáció, az empátia vagy az együttműködés, a munkájuk gazdasági értéke azonban nem tükrözi ezeket megfelelően¹³. Az ápolás-gondozás megfizethetőségével kapcsolatos kihívások leszorító hatást gyakorolhatnak a bérekre. Mivel a szektorban dolgozók számottevő hányada nő, a bérek emelése hozzájárulhat a nemek közötti általános bérkülönbség csökkenéséhez, ezáltal pedig a nyugdíjak terén a nemek között fennálló egyenlőtlenség mérséklődéséhez.

¹² Lásd: SWD(2021) 167 final.

¹³ Lásd: SWD(2021) 41 final.

Az ápolási-gondozási szektor érdekében fejleszteni kell a szociális párbeszéd folyamatait nemzeti és uniós szinten egyaránt. A szociális szolgáltatások – köztük a kisgyermekkorú nevelés és gondozás és a tartós gondozás – kiterjedt gazdasági ágazatot képeznek. Azonban különféle okok, így a bizonytalan foglalkoztatás szektoron belüli elterjedtsége miatt a tartós ápolást-gondozást végzők jelentős része számos tagállamban nem képviselteti magát a szociális párbeszéd folyamataiban. Ennek következtében ördögi kör alakulhat ki: a kedvezőtlen munkafeltételek és az alacsony bérek magas fluktuációt eredményeznek a gondozók körében, ami a munkavállalói képviselet visszaszorulásához és a munkafeltételek javítására irányuló nyomás hiányához vezet. A többek között uniós szinten folytatott, eredményes szociális párbeszéd és kollektív tárgyalás révén kezelhetők a munkaerővel kapcsolatos nehézségek az ápolási-gondozási szektorban.

Más uniós kezdeményezések is hozzájárulnak a gondozók helyzetének javításához. Az európai készségfejlesztési program¹⁴ komoly lehetőséget kínál a továbbképzésre és az átképzésre az ápolási-gondozási szektorban, különösen a készségfejlesztési paktum keretében létrehozott partnerségeken keresztül. Az átlátható és kiszámítható munkafeltételekre¹⁵ és a minimálbérrre vonatkozó uniós jogszabályok a gondozók érdekeit szolgálja az egész Európai Unióban. Az Európai Unió 2021–2027-es munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi stratégiai kerete¹⁶ a munkavállalók egészségének és biztonságának fejlesztésére irányuló intézkedéseket határoz meg. A szociális védelemhez való hozzáférésről szóló tanácsi ajánlás¹⁷ nyomán a tagállamok vállalták, hogy kiterjesztik a szociális védelmi rendszerekhez való hozzáférést az atipikus foglalkoztatási formákban dolgozó munkavállalókra, köztük a részmunkaidőben foglalkoztatottakra is. A Bizottság emellett a platformalapú munkavégzés munkakörülményeinek javításáról¹⁸ és a bérek átláthatóságának erősítéséről¹⁹ szóló jogalkotási javaslatokat terjesztett elő, amelyek az Európai Parlament és a Tanács általi elfogadásuk esetén hozzájárulhatnak a munkafeltételek javulásához a szektorban.

Mindazonáltal a közelmúltbeli jelentések és a Covid19-világjárvány is rávilágított az ápolási-gondozási szektorban uralkodó nehéz munkafeltételekre. A gondozók rendszeresen ki vannak téve a testi és lelki egészségüket fenyegető kockázatoknak. A nehezen kezelhető társas viselkedés, ezen belül a szóbeli és testi bántalmazás, a megfélemlítés és a szexuális zaklatás különösen a tartós ápolást-gondozást végzőket érintő, gyakori probléma. Egyre inkább előtérbe kerülnek az atipikus szerződések és a platformalapú munkavégzés folyamatos bővülése az ápolási-gondozási szektorban. Ez különböző kihívásokkal jár, például a munkavállalók számára korlátozottan biztosított szociális védelem, a munkavállalói jogok gyakorlása, valamint a megfelelő munkahelyi egészségvédelem és biztonság. Az uniós jogi keret jogérvényesítési hiányosságainak alapos feltárására van szükség a tartós ápolási-gondozási szektorban uralkodó munkafeltételeket illetően. A 190. sz. ILO-egyezmény az azt kísérő 206. sz. ajánlással együtt képezi a munka világában felmerülő erőszak és zaklatás megelőzésének, orvoslásának és felszámolásának nemzetközi keretét. Ezenkívül, tekintettel arra, hogy a szociális gazdaság szereplői fontos tartós ápolási-gondozási szolgáltatók, és figyelemmel a szociális gazdaság

Az uniós platformalapú gazdaság mérete a háztartási és otthoni szolgáltatási szektorban a 2016. évi 0,8 milliárd EUR-ról 1,5 milliárd EUR-ra nőtt 2020-ban, és előreláthatólag tovább bővül.

¹⁴ COM(2020) 274 final.

¹⁵ A 2019. június 20-i (EU) 2019/1152 irányelv.

¹⁶ COM(2021) 323 final.

¹⁷ 2019/C 387/01.

¹⁸ Lásd: COM(2021) 762 final.

¹⁹ Lásd: COM(2021) 93 final.

participatív kormányzási modelljére, alaposabb kutatást lehetne végezni arról, hogyan járul hozzá a szociális gazdaság az ápolási-gondozási szektoron belüli munkafeltételek javításához.

A nők közül nagy számban kikerülő, gyakran migráns háttérű háztartási alkalmazottak munkafeltételei a legrosszabbak közé tartoznak az ápolást-gondozást végzők körében.

Gyakran be nem jelentett módon vagy színlelt önfoglalkoztatóként dolgoznak kirívóan alacsony bérért, és néha az alapvető munkavállalói jogokat, például a megfelelő pihenőidőt és díjazást is megtagadják tőlük. A 189. sz. ILO-egyezmény meghatározza a háztartási alkalmazottak, köztük a házi gondozók tisztességes munkafeltételeire vonatkozó normákat, a megerősítésében viszont lemaradás tapasztalható, mivel eddig mindössze nyolc uniós tagállam erősítette meg.

A Bizottság:

– a szociális partnerekkel együtt tovább keresi a **szociális szolgáltatásokról szóló, új, uniós szintű ágazati szociális párbeszéd** kialakításának módzatait,

– javaslatot tesz a **nemzeti szintű szociális párbeszédhez szükséges kapacitásépítés támogatásának növelésére** az ápolási-gondozási szektorban a szociális párbeszéddel kapcsolatos pályázati felhívások és az Európai Szociális Alap Plusz keretében nyújtott finanszírozás útján,

– a **különböző ágazatokban végzett munka társadalmi és gazdasági értékének felmérésére vonatkozó kritériumok** megállapítására irányuló projekteket finanszíroz a Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program keretében,

– az EU decentralizált ügynökségeivel együttműködve **felülvizsgálja a munkafeltételeket szabályozó uniós előírásokat**, többek között a házi gondozók tekintetében. A felülvizsgálat az egészségügyi ellátási és a tartós ápolási-gondozási szektoron belüli munkahelyi egészségvédelem és biztonság közelgő elemzésére épül majd. A felülvizsgálat megállapításai majd viták alapját képezik, és előmozdítják a jogérvényesítést nemzeti szinten, lehetőség szerint alátámasztva a tartós ápolási-gondozási szektor munkafeltételeinek javítására vonatkozó iránymutatással,

– minden lehetőséggel él, hogy a Horizont Európa keretében finanszírozza a szociális gazdaságban és ennek részeként az ápolási-gondozási szektorban uralkodó munkafeltételek kutatását.

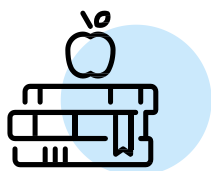
A Bizottság felkéri:

– a tagállamokat, valamint az uniós szintű és nemzeti szociális partnereket, hogy **mozdítsák elő az eredményes szociális párbeszédet, és kössenek kollektív szerződéseket az ápolási-gondozási szektorban** azzal a céllal, hogy méltányos munkafeltételeket és megfelelő béreket biztosítsanak a gondozók számára,

– a tagállamokat, hogy **orvosolják az uniós munkajog és a munkafeltételekkel kapcsolatos vívmányok végrehajtásában és érvényesítésében tapasztalható hiányosságokat**, továbbá erősítsék meg és hajtsák végre a **háztartási alkalmazottakról szóló 189. sz. ILO-egyezményt**. Arra is felhívja a tagállamokat, hogy **hozzanak intézkedéseket a háztartási alkalmazottak és a házi gondozók sajátos helyzetének hivatalos keretekbe foglalása és szabályozása érdekében**,

– a tagállamokat, hogy orvosolják az **erőszak és a zaklatás miatti munkahelyi kockázatokat** az ápolási-gondozási szektorban, és fogadják el a tanácsi határozatot, amelyben felhatalmazást kapnak a munka világában felmerülő erőszakra és zaklatásra szóló 190. sz. ILO-egyezmény megerősítésére.

A legális migráció meghatározó tényező lehet a munkaerőhiány orvoslásában. Már jelenleg is számos, nem uniós országból származó munkavállaló dolgozik az ápolási-gondozási szektorban. A migráns gondozók azonban gyakran be nem jelentett módon vagy bizonytalan feltételek mellett dolgoznak. „A képzett és tehetséges munkavállalók EU-ba vonzása” című kezdeményezés²⁰ hangsúlyozza, hogy a nem uniós országokból kiinduló migráció fenntartható és jogszerű lehetőségeinek biztosításával a migráns gondozók karrierbe kezhetnek az Európai Unióban, az uniós tagállamok pedig segíthetnek kielégíteni a munkahelyek iránti igényeiket. Ezek a lehetőségek azoknak az ukrainai orosz agresszió elől menekülő személyeknek is hasznosak lehetnek, akik az Unióban szeretnének munkát keresni, különös tekintettel a tapasztalt gondozókra. Meg kell vizsgálni, hogy uniós eszközökkel gördülékenyebbé tehető-e a migráns gondozók Európai Unióba való beutazása, és ha igen, milyen mértékben, ez ugyanis minden tagállam és származási ország számára kölcsönösen előnyös lenne, egyúttal biztosítaná a migránsok etikus felvételét.

A tartós ápolást-gondozást végzők egynegyede úgy véli, hogy **további képzésre van szüksége** ahhoz, hogy megbirkózzon a feladataival.

A továbbképzési és átképzési lehetőségek növelik majd az ápolási-gondozási munka vonzerejét és színvonalát. Az ápolás-gondozás színvonalának emelése és a fluktuáció csökkentése érdekében gondoskodni kell arról, hogy az ápolást-gondozást végzők kivétel nélkül részesüljenek színvonalas alapképzésben, karrierjük során pedig folyamatos szakmai továbbképzési programokban vehessenek részt. A tartós ápolást-gondozást végzők többsége középfokú képesítéssel rendelkezik, a szükséges készségek köre pedig folyamatosan változik és egyre összetettebbé válik. A szektorban humán készségekkel, digitális készségekkel és (többek között bizonyos betegségekkel, így az Alzheimer-kórral vagy

krónikus betegségekkel, valamint például távgondozásban alkalmazható diagnosztikai vagy kezelési módszerekkel kapcsolatos) szaktudással rendelkező munkavállalókra van szükség.

A Bizottság:

– 2022 végéig vizsgálatot indít a tagállamokban **a nem uniós országból származó, tartós ápolást-gondozást végző munkavállalók aktuális beutazási feltételeinek és jogainak feltérképezésére.** A Bizottság emellett megvizsgálja **a gondozó vonzására irányuló, uniós szintű programok** kidolgozásának hozzáadott értékét és megvalósíthatóságát, figyelembe véve **e programok etikai dimenzióját, a „A képzett és tehetséges munkavállalók EU-ba vonzása” című kezdeményezésben foglaltaknak megfelelően.** Tehetség gondozási partnerségek is kialakíthatók több gazdasági ágazatban, így a tartós ápolási-gondozási szektorban, keresletvezérelt módon, egyúttal szem előtt tartva a képzett munkaerő elvándorlásának kockázatát,

– támogatja az Erasmus+ program keretében **a kisgyermekkorai nevelésben és gondozásban dolgozók rendelkezésére álló lehetőségeket, hogy folyamatos fejlesszék szakmai kompetenciáikat kisgyermekkorai nevelési és gondozási programok, innovatív oktatási módszerek és a gyermekek tanulását támogató új anyagok kialakítása révén,**

– támogatja **a készségfejlesztési paktum keretében készségfejlesztési partnerségek létrehozását a tartós ápolási-gondozási szektorban.** A partnerségnek ki kell terjednie a digitális készségekre és a hozzájuk kapcsolódó oktatási és képzési tantervek kidolgozására

²⁰ COM(2022) 657 final.

az európai készségfejlesztési programmal összefüggésben, valamint szinergiák kialakítására az érintett szektorokban (például egészségügyi ellátási, lakosságközeli és szociális szolgáltatások) működő, széles körű partnerségekkel. Az Erasmus+ program keretében kiírt pályázati felhívásokon keresztül támogatható az ágazati együttműködés a tartós ápolás-gondozás területén (például a készségekkel foglalkozó ágazati együttműködési szövetség révén),

– konkrét intézkedéseket hoz az egészségügyi és az ápolási-gondozási szektoron belüli **digitális készségek** fejlesztése érdekében azzal, hogy mesterképzésekre és rövid távú képzésekre vonatkozó pályázati felhívásokat ír ki a Digitális Európa program keretében, valamint szakmai fejlesztő képzési lehetőségeket biztosít **egészségügyi dolgozók, köztük az ápolók** számára „az EU az egészségért” munkaprogram keretében,

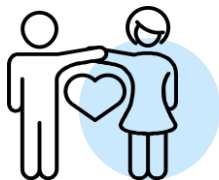
– előmozdítja a **jelenlegi és jövőbeli készségigényekkel és -tendenciákkal kapcsolatos információgyűjtést** a tartós ápolási-gondozási szektorban, szorosan együttműködve az Európai Szakképzésfejlesztési Központtal (Cedefop). E munka során a Cedefop innovatív „Skills Online Vacancy Analysis Tool for Europe” (Online álláshely-elemző eszköz Európa számára) nevű eszközére és a munkaerőpiaci információgyűjtési eszközkészletre kell támaszkodni.

A Bizottság felkéri:

– a tagállamokat, valamint az uniós szintű és nemzeti szociális partnereket, hogy hozzanak intézkedéseket a **gondozók tovább- és átképzésének** megkönnyítésére az európai készségfejlesztési programmal és a hozzá kapcsolódó fellépésekkel, különösen a készségfejlesztési paktummal összhangban.

3.2. JOBB EGYENSÚLY A MUNKA ÉS A GONDOZÁSI FELADATOK KÖZÖTT

Az ápolási-gondozási szektorba való beruházás révén elérhető lenne, hogy az informális gondozás szabadon választott, ne pedig kényszer szülte megoldás legyen. A hozzátartozók gondozásának jelentős társadalmi és gazdasági értéke van. Például a házi gondozók által tartós ápolásra-gondozásra fordított munkaórák értéke a becslések szerint mintegy 2,5 %-kal nagyobb hányadát teszi ki az uniós GDP-nek, mint a tartós ápolásra-gondozásra fordított közkiadások. Ezenkívül lehetővé kell tenni a gondozási feladatokat ellátó személyek számára, hogy eldöntsék, milyen mértékben kívánják kombinálni a gondozást fizetett munkával. Ezért hozzáférést kell biztosítani számukra olyan szolgáltatásokhoz, amelyek révén összeegyeztethetik gondozási feladataikat a szakmai életükkel.

A becslések szerint az uniós átlagot tekintve mintegy **52 millió fő** nyújt heti rendszerességgel **informális tartós ápolást-gondozást** családtagjainak vagy barátainak, ezzel a **tartós ápolást-gondozást végzők 80 %-át** teszi ki.

A gondozás komoly következményekkel jár a házi gondozók számára, többek között kedvezőtlenül befolyásolja a mindenkori jövedelmüket és mentális egészségüket. Nagyrészt nők végzik a gondozást, ami gyakran oda vezet, hogy a gondozási feladataikhoz kell igazítaniuk a munkarendjüket, akár karriermegszakításra, részmunkaidős munkavégzésre vagy a munkaerőpiac teljes és idő előtti elhagyására kényszerülve. Ez különösen nehéz az egyedülálló szülők számára, akiknek a túlnyomó többsége nő. Néhányukra kettős teher nehezedik amiatt, hogy egyidejűleg kell gondozniuk a gyermeküket és más eltartott családtagjukat. A világvárvány előtt, 2019-ben a gazdaságilag aktív népességbe nem tartozó, 25 és 49 év közötti nők megközelítőleg egyharmada (32,6 %) jelezte, hogy

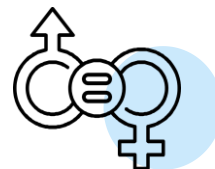
gondozási feladatok ellátása volt a fő oka annak, hogy nem próbáltak elhelyezkedni, míg az inaktív férfiak körében mindössze 7,6 % volt ez az arány.

A gondozási szolgáltatások nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy az emberek összeegyeztethessék a munkájukat és a gondozási feladataikat, de önmagukban nem elegendőek. A szociális jogok európai pillérének 9. alapelve ezért megfogalmazza, hogy a szülőknek és a gondozási feladatokat ellátó személyeknek joguk van a megfelelő szabadságoláshoz, a rugalmas munkafeltételekhez és a gondozási szolgáltatások igénybevételéhez. A munka és a magánélet közötti egyensúly megteremtését célzó intézkedéseknek segíteniük kell a munkavállalóknak abban, hogy egyensúlyba hozzák gondozási feladataikat a munkájukkal, gondozási ellátásokkal pedig részben ellentételezhető a gondozásra fordított idő. A rendkívüli és a családi szabadság és a rugalmas munkaidő-beosztás, például a részmunkaidős munkavégzés, a távmunka és a rugalmas munkaidő fokozott igénybevétele esetén javulhat a munkavállalók munkája és magánélete közötti egyensúly.

A nők és a férfiak által a nem fizetett ápolási-gondozási munkára fordított időben kimutatható különbség kiváltó okai közé tartoznak a nők és a férfiak magán- és szakmai szférában betöltött szerep- és feladatköréhez kapcsolódó sztereotípiák. Ezek csak transzformatív megközelítéssel küzdhetők le, amely az ápolási-gondozási munka átértékelésére és a sztereotípiák felszámolására irányul, hogy a nők és a férfiak egyaránt alkalmasnak legyenek tekinthetők arra, hogy gondozást nyújtsanak, valamint szakemberként vagy vezetőként tevékenykedjenek az ápolási-gondozási szektorban.

A munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló irányelv²¹, amelyet a tagállamoknak 2022 augusztusáig kellett átültetniük a nemzeti jogba, előmozdítja a gondozási feladatok kiegyensúlyozottabb megosztását. Bevezeti a családi szabadsághoz és a rugalmas munkaidő-beosztáshoz való, át nem ruházható jogot a nők és a férfiak számára egyaránt. Kifejezetten úgy került kialakításra, hogy ösztönözze e jogok igénybevételét a férfiak körében. Az irányelv azt is rögzíti, hogy az e jogokat gyakorló gondozók nem részesíthetők kedvezőtlen bánásmódban és hátrányos megkülönböztetésben a munkahelyen. A gondozási feladatokat ellátó munkavállalóknak ismerniük kell az irányelv által biztosított új jogaikat, a munkáltatókat pedig arra kell sarkallni, hogy a munka és a magánélet közötti egyensúlynak kedvező előírásokat vezessenek be, tekintettel a Covid19-világjárvány okozta körülmények hatására kialakult, új (táv)munkavégzési feltételek elterjedésére is.

A házi gondozóknak nyújtott megfelelő támogatási szolgáltatások és intézkedések, például a tanácsadás, a pszichológiai támogatás vagy az átmeneti gondozás sok esetben szűkösen vagy egyenlőtlenül érhetőek el. Számos házi gondozó nem részesül megfelelő képzésben az eltartottak gondozása terén, ami néha a túlterheltség érzéséhez vagy akár mentális egészségi problémákhoz (például kiégéshez) vezethet. A gondozási feladatok különösen az idősebb házi gondozók számára okozhatnak nehézségeket, és kihatással lehetnek az egészséges életvitelükre. Lehetőség van a házi gondozók támogatása terén bevált módszerek előmozdítására, például az Egészségügyi Világszervezetenél rendelkezésre álló szakértelem kiaknázásával. Az informális gondozás – például

Az EU-ban a nemek közötti foglalkoztatási különbség a 2009. évi 13,4 százalékpontonról 10,8 százalékpontra csökkent 2021-ben, az utóbbi időben viszont megtorpant a haladás. Ezt a stagnálási tendenciát meg kell fordítani ahhoz, hogy az EU elérhesse a célját, és legalább felére csökkentse a nemek közötti foglalkoztatási különbséget 2030-ra a 2019-es értékhez képest. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a nők foglalkoztatási rátájának legalább háromszor akkora ütemben kell növekednie, mint a férfiakénak.

Az Európai Bizottság Közös Kutatóközpontja, *Impact on female employment of revising the Barcelona targets for childcare (GENDERMOD)* (A gyermekgondozásra vonatkozó barcelonai célok felülvizsgálatának hatása a nők foglalkoztatására [GENDERMOD]), 2022. szeptember.

²¹ (EU) 2019/1158 irányelv (HL L 188., 2019.7.12., 79. o.).

a hatóságokkal között szolgáltatási szerződések útján történő – hivatalos keretekbe foglalására irányuló szakpolitikák előnyösek lehetnek a házi gondozók és eltartottjaik számára, és hozzájárulhatnak a gondozás jobb elismeréséhez és megbecsüléséhez.

A Bizottság:

– nyomon követi a munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló irányelvben foglalt jogok igénybevételét, többek között **a családi szabadság és a rugalmas munkaidő-beosztás** gondozási feladatokat ellátó nők és férfiak általi **igénybevételére** vonatkozóan a Foglalkoztatási Bizottság és a szociális védelemmel foglalkozó bizottság által kidolgozott **nyomonkövetési keret** révén,

– **tájékoztató kampányt** indít a munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló irányelv által biztosított új jogokról,

– közelgő, **a nemi sztereotípiák leküzdésére irányuló kommunikációs kampányában** foglalkozik a nem fizetett ápolási-gondozási munka egyenlőtlen megosztásával,

– az egyenlőség előmozdításával foglalkozó nemzeti szervek európai hálózatának (EQUINET) közreműködésével intézkedéseket határoz meg **a családi szabadságot igénybe vevő munkavállalókat a tagállamokban esetlegesen érő kedvezőtlen bánásmód megszüntetése érdekében**, egyebek mellett az esélyegyenlőségi szervek és más szereplők közötti együttműködés révén,

– támogatja a családbarát módszerek vállalatoknál való alkalmazását előmozdító programokat, a nőket és a férfiakat egyaránt az új jogok igénybevételére ösztönzi, és előtérbe helyezi a férfiak gondozási feladatokban és családi kötelezettségekben való szerepvállalását a **Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek program** keretében,

– elősegíti a házi gondozók rendelkezésére álló támogatási intézkedésekkel kapcsolatos **WHO-eszközök és képzési anyagok jobb felhasználását és terjesztését.**

A Bizottság az alábbiakra kéri a tagállamokat:

– **küzdjenek a nemi sztereotípiák ellen**, és mozdítsák elő a gondozási feladatok nők és férfiak közötti kiegyensúlyozottabb megosztását,

– **alakítsanak ki a házi gondozókat támogató intézkedéseket** – például tanácsadást, pszichológiai támogatást, átmeneti gondozást, illetve megfelelő pénzügyi támogatást, amely nem tántorít el a munkaerőpiaci résztvételtől – az informális gondozás hivatalos keretekbe foglalására irányuló szakpolitikákkal együtt.

4. BERUHÁZÁS A GONDOZÁSBA

A gondozásra fordított közkiadások terén jelentős különbségek vannak a tagállamok között. Ebben tükröződnek az ápolási-gondozási munka szervezése, színvonala és értéke iránti eltérő megközelítések, a tartós ápolás-gondozás esetében pedig a formális és az informális gondozás eltérő súlya.

A kisgyermekkorú nevelésre és gondozásra fordított kiadások a GDP **0,1 %-a** és **1,7 %-a** között alakulnak az EU-ban, és némileg nőttek az elmúlt 20 évben.

A tartós ápolásra-gondozásra fordított közkiadások az uniós tagállamok felében **1 %** alatt vannak, a többi tagállamban pedig meghaladják a **3 %-ot**. Az átlagot tekintve a tartós ápolásra-gondozásra fordított közkiadások 2019-ben az uniós GDP **1,7 %-át** tették ki, ami viszonylag alacsony a házi gondozók által tartós ápolásra-gondozásra fordított munkaadókat értékehez képest (a becslések szerint **az uniós GDP mintegy 2,5 %-a**).

A tartós ápolás-gondozás várhatóan a leggyorsabban növekvő, előrejedéshez kapcsolódó közkiadási tétel lesz: az előrejelzések szerint 2050-ig a GDP 2,5 %-ára emelkedik, és számottevő különbségeket mutat majd a tagállamok között²².

Az ápolási-gondozási szektornak nyújtott köztámogatás szociális beruházás, amely a fenntartható finanszírozásra irányuló intézkedésekkel együtt több szempontból is megtérül az egyének, a társadalom és a gazdaság számára. A gondozásba való beruházások növelése kedvező hatást fejthet ki a gyermekek fejlődésére, valamint a gondozottak jóllétére és méltóságára, előmozdíthatja a társadalmi méltányosságot és a nemek közötti egyenlőséget, továbbá támogathatja a nők munkaerőpiaci részvételét és a munkahelyteremtést. Egy közelmúltbeli kutatás²³ kimutatta, hogy a gondozásba való beruházással tovább növelhetők az adókból és társadalombiztosítási járulékokból származó bevételek a létrehozott munkahelyek és a nők nagyobb arányú munkaerőpiaci részvétele révén. Összességében véve tehát a megemelkedett jövedelmek után fizetett adókból származó bevételek és a foglalkoztatottság is növekedne, ezáltal pedig az ápolási-gondozási szakpolitikai intézkedések teljes finanszírozási szükséglete a GDP (adózás előtti) 3 %-áról a GDP nettó (adózás utáni) 2 %-ára csökkenne²⁴. Az ILO becslése szerint a tagállamok által az ápolási-gondozási szektorban végrehajtott beruházások megtérülési rátája átlagosan mintegy 55 % lehet, elsősorban a szükséges beruházás összegétől, az érintett tagállamon belüli munkaerő-kereslettől és az adók mértékétől függően.

A korai beavatkozási és megelőzési intézkedésekben rejlő lehetőségek kiaknázása hozzájárulhat az államháztartások költségvetési fenntarthatóságához. Az egészségfejlesztés, a betegségmegelőzés, az időben nyújtott, magas színvonalú egészségügyi ellátás és az egészséges életvitelre vonatkozó szakpolitikák jelentős potenciál rejlik az egészségügyi ellátás és a tartós ápolás-gondozás szükségességének késleltetésére vagy csökkentésére, egyúttal lehetővé téve a lehető leghosszabb ideig otthon töltött időskort.

²² Európai Bizottság és Gazdaságpolitikai Bizottság, 2021, Az idősödésről szóló 2021. évi jelentés – Gazdasági és költségvetési előrejelzések a 27 uniós tagállam számára (2019–2070).

²³ A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) jelentése, Care at work – Investing in care leave and services for a more gender equal world of work (Ápolás-gondozás munka mellett – Beruházás gondozási szabadságba és szolgáltatásokba a nemek közötti nagyobb egyenlőségért a munka világában), 2022.

²⁴ Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO), 2022. ILO Care Policy Investment Simulator (Az ILO ápolási-gondozási politikai beruházási szimulátora), Genf, előkészületben.

A becslések szerint jelenleg az egészségügyi ellátási költségvetések 3 %-át fordítják **egészségfejlesztésre és betegségmegelőzésre**, míg 80 %-át olyan nem fertőző betegségekre, amelyek közül sok megelőzhető vagy korai észlelés esetén eredményesebben kezelhető lenne.

Ezenkívül a tartós ápolásba-gondozásba és megelőzésbe való beruházás hiányában fennáll a kockázata annak, hogy a költségeket a nyugdíjából, valamint a szociális támogatási és az egészségügyi költségvetésből kellene fedezni. Az „Egészségesebben, együtt” kezdeményezés és az európai rákellenes terv a nem fertőző betegségek megelőzésére, kezelésére és ellátására irányul, és ahhoz kíván hozzájárulni, hogy a betegek hosszú, teljes életet élhessenek, és hogy enyhüljenek a családokra és gondozókra nehezedő kihívások.

A gondozási szolgáltatások költségvetési fenntarthatósága a költséghatékonyságuk biztosításával javítható. A

költséghatékonyság koherens és integrált irányítási keret létrehozásával, folyamatos nyomon követéssel és a rendelkezésre álló erőforrások célirányos felhasználásával, a tartós ápolás-gondozás terén pedig az önálló életvitelnek és a szolgáltatások egyéni igényekhez igazításának támogatásával fokozható. Ennek eléréséhez érdemes feltérképezni a rendelkezésre álló infrastruktúrát és szolgáltatásokat, valamint hiányelemzést készíteni, egyúttal figyelembe véve a területi egyenlőtlenségeket és a demográfiai kihívásokat. Innovatív, integrált gondozási megoldásokkal és az új technológiák gondozásban való etikus felhasználásával is javítható a tartós ápolási-gondozási és az egészségügyi ellátórendszerek költségvetési fenntarthatósága.

A gondozási szolgáltatóknak stabil és fenntartható finanszírozási mechanizmusokra, valamint egyértelmű és támogató szabályozási környezetre van szüksége. A tartós ápolási-gondozási szolgáltatások nyilvánvaló társadalmi funkciójukra tekintettel közjavak. A tartós ápolási-gondozási szolgáltatások elsősorban általános érdekű szociális szolgáltatásnak minősülnek, ha hatóságok és közszervezetek nyújtják őket. A tartós ápolásba-gondozásba való köz- és a magánberuházások egyaránt szigorú minőségi előírásokat tartalmazó, egyértelmű szabályozási környezetet igényelnek, amely tekintettel van a gondozási szolgáltatások társadalmi értékére, valamint a gondozásra szorulókat megillető alapvető jogok és a gondozóknak járó méltányos munkafeltételek és bérek biztosításának szükségességére. A regionális és a helyi gondozási szolgáltatók hathatósabb támogatása révén munkahelyek hozhatók létre, és lehetővé tehető a helyi közösségek társadalmi szerepvállalása.

A szociális gazdaság szereplői személyközpontú megközelítésük és a nyereségük küldetésükbe és a helyi közösségekbe való visszaforgatása révén hozzáadott értéket teremtenek a magas színvonalú gondozási szolgáltatások nyújtása terén. A szociális gazdaságra vonatkozó cselekvési tervben²⁵ szereplő felhívásnak megfelelően a szakpolitikai és jogi keretnek megfelelő környezet kell teremtenie a szociális gazdaság gondozási szolgáltatásokban való közreműködésének optimalizálásához. A társadalmilag felelős közbeszerzés rendszerszintű alkalmazásával bővíteni lehet annak a lehetőségét, hogy a szociális gazdaság hozzájáruljon a gondozás magas színvonalra emeléséhez, és méltányos munkafeltételeket biztosítson. Az uniós szociális védelem és jóléti állam jövőjével foglalkozó magas szintű munkacsoport előkészületben lévő jelentése további meglátásokkal szolgál majd a fenntartható finanszírozásról és a szociális szolgáltatások jóléti államban betöltött szerepéről.

Növelni kell a nemzeti szintű köz- és magánberuházásokat, kiegészítésként pedig uniós finanszírozás is nyújtható. A tagállamok uniós finanszírozási lehetőségeket vehetnek igénybe, például az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA), az Európai Szociális Alap Plusz (ESZA+, ideértve annak foglalkoztatási és szociális innovációs ágát), az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap, az Igazságos Átmenet Alap, a Horizont Európa vagy a

²⁵ COM(2021) 778 final.

Digitális Európa program forrásaiból. Ezenkívül a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz is igénybe vehető támogatható reformok és beruházások finanszírozására a Covid19-világjárvány utáni helyreállítással összefüggésben. A technikai támogatási eszköz reformokat és beruházásokat is támogathat. Ugyanakkor a tagállamoknak olyan szakpolitikák kialakítására kell törekedniük, amelyek elősegítik a gondozási szolgáltatások fenntartható finanszírozását, egyúttal pedig összhangban vannak az államháztartás általános fenntarthatóságával.

A 2014–2020-as programozási időszakban az Európai Szociális Alap (ESZA) több, tartós ápolással-gondozással kapcsolatos fellépést támogatott, a munkaerő át- és továbbképzésétől a hozzáférés és a lefedettség bővítésén, valamint az integrált gondozási szolgáltatások és az önálló életvitel támogatásán át egészen a tevékeny és egészséges időskorig. A gyermekgondozás fejlesztésére, a hátrányos helyzetű gyermekek által tapasztalt hiányosságok kezelésére, a szülők munkaerőpiacra jutásának segítésére, valamint a férfiak és a nők között a foglalkoztatás terén fennálló egyenlőtlenségek felszámolására irányuló regionális és helyi szintű projektek is részesültek ESZA-forrásokból.

A 2021–2027-es időszakra vonatkozó programozás folyamatban van, az ERFA és az ESZA+ igénybevételének feltétele pedig az egészségügyi ellátás és a tartós ápolás-gondozás nemzeti vagy regionális stratégiai szakpolitikai kereteinek megléte.

Az európai gyermekgarancia lehetőséget ad a tagállamoknak arra, hogy az ESZA+ forrásainak felhasználásával könnyebben hozzáférhetővé tegyék a kisgyermekkorú nevelést és gondozást. Emellett a formális és informális keretek között nyújtott szolgáltatás színvonalának emelésére, valamint a fogyatékossgal élő gyermekek, a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétt gyermekek, valamint a marginalizálódott közösségekben élő gyermekek bevonásának fokozására is igénybe vehető.

Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) a vidéki területek hosszú távú jövőképében ismertetett bizonyítékok és tények alapján szintén lehetőséget kínál a tagállamoknak vidéki gyermekgondozás és tartós ápolás-gondozás támogatására.

Az Igazságos Átmenet Alap fő célja ugyan az éghajlatvédelmi átállás hatásainak enyhítését szolgáló beruházások támogatása, de a területi igazságos átmenet tervek kellően indokolt esetben tartalmazhatnak az oktatás és a társadalmi befogadás területére vonatkozó egyéb tevékenységeket, ideértve a képzési központok, valamint a gyermekgondozási és tartós ápolási-gondozási intézmények céljára szolgáló infrastruktúrába irányuló beruházásokat is, a területi igazságos átmenet tervekben megjelöltek szerint.

A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz komoly lehetőségeket kínál a tagállamoknak reformok és beruházások finanszírozására a társadalmi reziliencia terén. Számos tagállam²⁶ mozgósította a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközt a tartós ápolási-gondozási szektor támogatása érdekében. A helyreállítási és rezilienciaépítési tervekben foglalt reformok közé tartozik például a tartós ápolási-gondozási rendszer megerősítése, valamint a támogatási és tartós ápolási-gondozási modell átalakításának támogatása, a tartós ápolási-gondozási szolgáltatások nyújtásához szükséges emberi erőforrások és infrastrukturális kapacitás bővítése, valamint a tartós ápolást-gondozást végző szakemberek képzése, átképzése és továbbképzése. További reformok várhatók a tartós ápolás-gondozás fejlesztése terén, a szociális szolgáltatások – köztük a közösségi szolgáltatások – korszerűsítése vagy bővítése, valamint a tartós ápolási-gondozási rendszerek hosszú távú költségvetési fenntarthatóságának támogatása révén. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz keretében 2022. július 20-ig elfogadott huszonöt tervből tizenkettő a kisgyermekkorú nevelés és gondozás területén

²⁶ Lásd: SWD(2022) 441.

végrehajtandó reformokat és beruházásokat tartalmaz, összesen mintegy 7,9 milliárd EUR értékben²⁷. E beruházások várhatóan növelik a részvételi arányt, különösen a hátrányos helyzetű csoportok esetében, ezzel csökkentve az egyenlőtlenségeket. Ezeket az intézkedéseket a kisgyermekkorú nevelés és gondozás hozzáférhetőségének, inkluzivitásának és színvonalának javítását célzó reformok is támogatják.

A Bizottság az alábbiakra kéri a tagállamokat:

- gondoskodjanak **megfelelő és fenntartható finanszírozásról és beruházásokról a magas színvonalú gondozási rendszerek terén, különösen az alábbiak révén:***
- törekedjenek olyan szakpolitikák kialakítására, amelyek elősegítik a gondozási szolgáltatások **fenntartható finanszírozását**, egyúttal pedig összhangban vannak az államháztartás általános fenntarthatóságával,*
- mozdítsák elő a tartós ápolásba-gondozásba való **köz- és a magánberuházásokat** egyaránt, egyúttal gondoskodjanak **egyértelmű szabályozási környezetről**, tekintettel a gondozási szolgáltatások társadalmi értékére és a személyeket megillető alapvető jogok biztosításának szükségességére,*
- a rendelkezésre álló uniós finanszírozás igénybevétele **a magas színvonalú tartós ápoláshoz-gondozáshoz, különösen a közösségi gondozáshoz és az otthoni ápoláshoz-gondozáshoz való egyenlő hozzáférés javításához,***
- a rendelkezésre álló uniós finanszírozás igénybevétele **a befogadó és színvonalas kisgyermekkorú nevelési és gondozási szolgáltatásokhoz** való egyenlő hozzáférés biztosításához, többek között a szülők munkahelyén, minden gyermek számára, különösen a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekeknek, valamint a marginalizálódott csoportokba tartozó, például roma gyermekeknek, a migráns háttérű gyermekeknek, a fogyatékossgal élő gyermekeknek és szülői felügyelet nélkül maradt gyermekeknek. Ezzel összefüggésben a Bizottság a továbbiakban is támogatja a tagállamokat abban, hogy ingyenes és tényleges hozzáférést biztosítsanak a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek számára a kisgyermekkorú nevelés és gondozáshoz az európai gyermekgaranciában foglaltaknak megfelelően.*

5. A TÉNYBELI ALAP FEJLESZTÉSE ÉS A HALADÁS FIGYELEMMEL KÍSÉRÉSE

A megbízható és összehasonlítható adatok elengedhetetlenek a haladás figyelemmel kíséréséhez és a tényeken alapuló szakpolitikai döntéshozatalhoz. Ezzel összefüggésben gondoskodni kell arról, hogy a kisgyermekkorú nevelésben és gondozásban való részvétellel kapcsolatos referenciaadatok kellően részletesek legyenek, például meghatározott csoportok vagy korosztályok szerinti bontással. Ezenkívül a ténybeli alap erősítéséhez jobb adatokra van szükség az informális gondozás fajtáiról és következményeiről, többek között a nemek közötti egyenlőtlenségeknek, a munkaidő-beosztásoknak és a családi szabadság igénybevételeinek megismerése céljából.

Noha sikerült némi haladást elérni a hozzáférésre és a finanszírozásra vonatkozó közös tartós ápolási-gondozási mutatók kidolgozása terén, a tartós ápolási-gondozási statisztikák még kezdetlegesek. Nem tartalmaznak összehasonlítható közigazgatási adatokat,

²⁷ Ausztria, Belgium, Ciprus, Csehország, Görögország, Horvátország, Litvánia, Németország, Olaszország, Románia, Spanyolország és Szlovákia.

például a gondozási kiadásokról és a gondozási szolgáltatásuk nyújtásáról. Ezért további munkára van szükség az adatgyűjtés uniós szintű fejlesztéséhez és összehangolásához. Ezenkívül a változó nemzeti igények előrejelzésével kapcsolatos szigorú és szisztematikus megközelítés segítségével a tagállamok előre tervezhetnek. Noha bizonyított, hogy a gondozás nehezebben hozzáférhető a vidéki és távoli területeken, kevés adat áll rendelkezésre a tartós ápolás-gondozás területi egyenlőtlenségeiről, tehát több bizonyítékra van szükség ezeknek az egyenlőtlenségeknek a fő okairól és az eredményes szakpolitikai választézkedésekről.

A Bizottság:

– *azon dolgozik, hogy a tagállamokkal együttműködésben fejlessze a gondozással kapcsolatos adatok gyűjtését és elemzését, különösen a kisgyermekkorai nevelésben és gondozásban való részvételre vonatkozó adatszolgáltatás fokozásával. Emellett szorosabbra fűzi a stratégiai együttműködést nemzetközi szervezetekkel, például az OECD-vel és az ILO-val, és fokozza az egyeztetést olyan uniós ügynökségekkel, nevezetesen a Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézetével (EIGE) és az Eurofounddal. Amennyiben megvalósítható és releváns, az adatokat nem, életkor, fogyatékoság és etnikai háttér szerint kell bontani,*

– *az EACEA Eurydice hálózatából és az EIGE-től származó információk alapján figyelemmel kíséri a kisgyermekkorai nevelés és gondozás követésére szolgáló mutatók fejlesztésével és elemzésével kapcsolatos haladást, és folytatja a munkát e téren. Ennek során a kisgyermekkorai nevelésről és gondozásról, valamint a gyermekgaranciáról szóló ajánlás nyomán már elvégzett munkára épít,*

– *a tartós ápolási-gondozási statisztikákkal foglalkozó munkacsoportot hoz létre a tartós ápolás-gondozás ténybeli alapjának fejlesztése érdekében. Ez a munka elősegíti majd a szociális védelemmel foglalkozó bizottság által elfogadott közös uniós tartós ápolási-gondozási mutatók figyelemmel kísérését és fejlesztését,*

– *részletes előrejelzéseket készít az egészségügyi és a tartós ápolási-gondozási szolgáltatások iránti keresletről az Európai Unióban (a nemzeti és regionális szinten rendelkezésre álló hosszú távú népesség-előreszámítások alapján), hogy segítsen az erőforrás-tervezésben,*

– *a Horizont Európa program keretében kiírt pályázati felhívásokon keresztül finanszírozza a gondozásban tapasztalható területi egyenlőtlenségek felszámolásával és az integrált gondozási megoldásokkal – köztük a digitális eszközökkel és a távgondozással – kapcsolatos kutatást,*

– *támogatja a tagállamokat a vidéki területeken nyújtott gondozással kapcsolatos tények megosztásában a vidékfejlesztési cselekvési terv²⁸ alapján létrehozott, vidéki területek megfigyelőközpontján és a közös agrárpolitikával foglalkozó hálózaton keresztül.*

A Bizottság felkéri:

– *az uniós ügynökségeket, például az EIGE-t és az Eurofoundot, hogy rendszeresen gyűjtsenek adatokat, dolgozzanak ki mutatókat és végezzenek elemzéseket a nemek között a gondozás terén fennálló egyenlőtlenségről, a nemek közötti bérkülönbségről, a fizetett és nem fizetett munka időmértékéről, a gondozási feladatokat ellátó nők és férfiak egyéni és társas tevékenységeiről, valamint a munkával töltött életszakaszuk során alkalmazott munkafeltételekről,*

– *a tagállamokat, hogy gyűjtsenek adatokat nem, életkor és az időmérték egyéb szempontjai alapján (lehetőség szerint a harmonizált európai időmérték-felvételekkel összefüggésben*

²⁸ COM(2021) 345 final.

végzett időmérleg-felvételeken keresztül) a családi szabadság igénybevételéről és a rugalmas munkaidő-beosztásról.

Az európai gondozási stratégia sikeres végrehajtásához minden érdekelt fél közös elkötelezettségére van szükség. E stratégia előrevitele érdekében a Bizottság szorosan együtt fog működni más uniós intézményekkel és szervekkel, különösen az Európai Parlamenttel, a Tanáccsal, a Régiók Bizottságával és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsággal, a tagállamokkal, a szociális partnerekkel, a szociális gazdaság szereplőivel, a civil társadalmi szervezetekkel és más érdekelt felekkel.

A Bizottság:

– **figyelemmel kíséri a kisgyermekkorai nevelési és gondozási és a tartós ápolási-gondozási szakpolitikák végrehajtását, az európai szemeszter keretében értékeli az előrehaladást a barcelonai célok felé, és adott esetben mérlegeli országspecifikus ajánlások megfogalmazását,**

– **a gondozás összes dimenziójával foglalkozó, egymástól való tanulási programok révén bővíti az összes érdekelt fél lehetőségeit tapasztalataik megosztására és az egymástól való tanulásra.**

A Bizottság felkéri:

– **a tagállamokat, hogy teremtsék meg a feltételeket a gondozási szolgáltatók, köztük a civil társadalmi szervezetek és a szociális gazdaság szereplői számára a magas színvonalú gondozási szolgáltatások kialakításában és nyújtásában, valamint az ágazati munkafeltételek javításában való tevékeny közreműködésre, továbbá támogassák a regionális és helyi hatóságok törekvéseit a gondozási szolgáltatásokba való beruházás terén,**

– **a tagállamokat, hogy mielőbb fogadják el és hajtsák végre a kisgyermekkorai nevelésre és gondozásra vonatkozó barcelonai célok felülvizsgálatáról, valamint a megfizethető, magas színvonalú tartós ápoláshoz-gondozáshoz való hozzáférésről szóló tanácsi ajánlást.**

6. KÖVETKEZTETÉS

A gondozás megbecsültségében tükröződnie kell a gyermekek, az idősek, a fogyatékossgal élők és a gondozók iránti megbecsülésünknek.

Ez a stratégia a demográfiai változáshoz való alkalmazkodást, a nemek közötti és egyéb tartós egyenlőtlenségek megszüntetését, a zöld és digitális átállásban rejlő lehetőségek kiaknázását, valamint a jelentős külső sokkhatásokkal szembeni ellenálló képesség erősítését segítő szociális politikák uniós megközelítésének egyik sarokköve. Úgy került kialakításra, hogy életkortól függetlenül minden, gondozásra szoruló személy javát szolgálja a megfizethető, hozzáférhető és magas színvonalú gondozás igénybevehetőségének javítása révén. Célja, hogy mindenki méltóságban élhessen, érvényesüljenek az emberi jogok, senkit ne hagyjunk hátra, és lehetőséget biztosítsuk a jobb életre és a szakmai előmenetelre, ami európai életmódunk gerincét képezi.

Az ápolási-gondozási szektor fejlesztésével biztosítható, hogy a nők és a férfiak is egyenlő feltételek mellett dolgozhassanak és találhassák meg helyüket a társadalomban, miközben hozzátartozóikat gondozzák. A gondozók munkafeltételeinek javítására is irányul, hogy reziliensebbé és vonzóbbá váljon a szektor, és a növekvő kereslet kielégítése érdekében új munkahelyek jöjjenek létre.

A Bizottság felkéri az uniós intézményeket, a tagállamokat, a helyi és regionális hatóságokat, a civil társadalmat, a szociális partnereket és más érdekelt feleket, hogy hagyják jóvá ezt a stratégiát, és működjenek közre a végrehajtásában.